

## A CSAK PARTIKULA GYERMEKNYELVI VIZSGÁLATA

Hagymási Judit, Kleiber Judit

Pécsi Tudományegyetem

Előadásunk témája a *csak* partikula korpuszalapú vizsgálata a hatévesnél fiatalabb gyermekek nyelvelsajátítási folyamatában; mind a logikai (É. Kiss 1992), mind a diskurzusjelölő (Gyuris 2008) típus. Számos diskurzusjelölőt vizsgáltak már a gyermeknyelvben (Markó–Dér 2011), viszont olyan szakirodalom nem áll rendelkezésre, mely a *csak*-ot tárgyalja.

Hipotéziseink: (1) Az óvodás korú gyermekek szemantikai/pragmatikai értelemben jól használják a *csak* szócskát, esetlegesen grammatikai hibát vétenek. (2) Az óvodás korúaknál fiatalabb gyermekek körében is előfordul a *csak* partikula helyes használata, az óvodásokhoz képest több nem adekvát mondatba helyezéssel. (3) A különféle *csak*-ok arányai alapvetően megegyeznek a felnőtt korpuszból kinyert adatok arányaival.

A vizsgálatban részt vevő gyermekek adatait a CHILDES, valamint a MONYÉK korpuszból gyűjtöttük. A CHILDES a háromévesnél fiatalabb, a MONYÉK pedig az óvodás gyermekek adatait tartalmazza. A felnőttnyelvi korpuszsal való összevetéshez a BEA Beszélt nyelvi adatbázist használtuk.

A különféle *csak*-ok közül elsősorban a diskurzusjelölő típusra, és annak altípusaira figyelemmel véve végeztük el a vizsgálatot. Az altípusokat a hangsúlyos *csak* (*csak megnézem*), a felszólító mondatmodalitással előforduló hangsúlytalan *csak* (*figyelj csak*), továbbá a vonatkozó névmás és a *csak* kollokációja (*amikor csak akar*) tette ki. A diskurzusjelölők előfordulásait főként a felszólító típus adta, továbbá tipikusan megjelentek az állandó szókapcsolatok (például: *nézd csak*). A vonatkozó névmás és a *csak* szócska kollokációja csupán 10%-át alkották a diskurzusjelölő típusnak.

Az eredmények alátámasztották a hipotéziseinket, miszerint mind az óvodás korúak, mind a náluk fiatalabb gyermekek már használják grammatikusan a *csak* szócskát; továbbá a felnőtt korpusz adatai jelentős hasonlóságot mutatnak a gyermeknyelvi – leginkább az óvodás – korpusz adataival.

É. Kiss (1992): Az egyszerű mondat szerkezete. Kiefer (szerk.): *SMNy I.* Akadémiai, Budapest, 74–159.

Gyuris (2008): A diskurzus-partikulák formális vizsgálata felé. Kiefer (szerk.): *SMNy IV.* Akadémiai, Budapest. 639–682.

Markó–Dér (2011): Diskurzusjelölők használatának életkori sajátosságai. Navracsics–Lengyel (szerk.): *Lexikai folyamatok egy- és kétnyelvű közegben.* Tinta, Budapest. 49–61.